

Patřím někomu ?

Petra Vilímková

OBSAH

PROSTŘEDÍ ÚSTAVU - PAVILON DANA
DNES SI VEZMU SVÉHO ... DOMŮ
EPIZODA S DAVÍDKEM
ANEŽKA-SMUTEK K TOMU PATŘÍ

PROSTŘEDÍ ÚSTAVU - PAVILON DANA

Práce spadá do prostředí kojeneckého ústavu - dětského domova, v němž je speciální pavilon Dana pro mentálně postižené děti batolecího věku. Je jich zde umístěno celkem 13. Počet dětí na tomto paviloně neubývá ani se nemění jejich složení, jako je tomu na hlavní budově kojeneckého ústavu. Tam mají děti šanci na návrat do své původní rodiny nebo na umístění do rodiny náhradní. Děti na pavilonu Dana se však toto netýká.

Psycholožka dětského domova: „*My máme problémy umístit zdravé cikánské dítě, natožpak děti postižené. Ty nikdo nechce, o ty není vůbec žádný zájem.*“

Na hlavní budově kojeneckého ústavu je též několik mentálně postižených. Ti však potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu neustálou lékařskou péči, a proto jsou umístěni zde.

DNES SI VEZMU SVÉHO ... DOMŮ

Ústředním tématem jsou individuální vztahy sester k jednotlivým dětem. Sestry, které si uvědomují, že jsou pro tyto děti jediné osoby, které vstupují do jejich života, jediný zdroj všech podnětů a informací, se snaží pro ně ve všech oblastech udělat maximum.

Tyto děti pravděpodobně nikdy nepoznají jistotu domova a stálou přítomnost mateřské osoby ve svém životě. Ke svému handicapu dostaly osudem ještě další handicap, ten, který zasahuje dětskou duši, postiženou i nepostiženou, ze všeho nejvíce. Brzdí jejich celkový psychický a tělesný vývoj,

neboť lidské mládě se samo od sebe vyvíjet nedovede. Potřebuje k tomu alespoň částečnou pozornost a lásku svého okolí.

Proto si sestry, na pavilonu Dana i v celém ústavu, berou jednotlivé děti k sobě domů, neboť zde se jim mohou věnovat ve všech oblastech daleko intenzivněji. Na těchto dětech jsou pak velice často vidět pokroky, a proto se návštěvy opakují.

Také psycholožka kojeneckého ústavu, která má největší přehled o vývojové úrovni jednotlivých dětí, si některé z nich bere občas domů.

(pátek odpoledne - 17:00 h)

Psycholožka odchází domů z práce a v náruči drží dvouletého chlapečka „čerstvě vypůjčeného“ z ústavu: „*My se potřebujeme ještě něco naučit, a tak si ho beru na víkend domů.*“

Při jedné z konzultací mi též psycholožka sdělila: „*Sestry si berou děti domů, aby se učily navazovat citový vztah a poznávat nové prostředí, přestože se pak opět vrací do kojeneckého ústavu. Je to pro ně výhoda pro pozdější přeložení do adopte, neboť umí navazovat citový vztah. Spousta dětí v ústavu to nedokáže.*“

Nyní však zpět na pavilon Dana, odkud děti do adopte odcházet nebudou.

Při každé práci s dětmi je přirozené, že některé děti jsou oblíbenější než ty druhé. I zde vystupuje u každé sestry jedno dítě do popředí a na něj se vnitřně i navenek více zaměřuje. Rehabilitační sestra vypráví, jak byla s Kryštofem na kontrole v rehabilitačním centru a tam se ho ptali: „*Jestlipak si tě tam taky někdo chová?*“

Rehabilitační sestra: „*Řekla jsem jim, že tam máme každá svoje dítě.*“

Hraje tady velkou roli také uvědomění si toho, že dítě skutečně nikoho jiného na tomto světě nemá. Spojují se zde tudíž dva momenty - celková oblíbenost jednoho dítěte mezi sestrami a vnitřní potřeba nahradit dítěti mateřskou osobu.

Jako v každém dětském kolektivu jsou zde děti, které mají sympatie u všech sester. Každá z nich má však na oddělení též svého oblíbence, který k nim nepsaným pravidlem patří, někdy je již na ně i citově připoután, a toho si pak podle možností berou vždy na pár dní k sobě domů.

EPIZODA S DAVÍDKEM

Tuto hru, kdy každá sestra na oddělení vlastní jedno „své dítě“, se snažily převést nevědomky i na mě, když jsem se po dva dny ve všech činnostech věnovala jenom Davidkovi. Byla to však spíše shoda náhod, a ne můj úmysl.

Sestra Katka mi chystá kočárek pro Davidka, jelikož jsem se nabídla, že ho vezmu na procházku, a říká: „*Vy jste si ho nějak oblíbila, včera jste ho krmila, dnes s ním jdete na procházku.*“ Když se procházíme parkem v areálu ústavu, potkáváme jinou sestru z našeho pavilonu Dana, která říká Davidkovi: „*Ty se takhle vozíš se svou tetou, no to se máš.*“

Potom hovoří ke mně: „*Ani mě nevnímá, je rád, že je venku.*“ (Daviděk kouše okraj kočárku.)

Daviděk je chlapeček s Downovým syndromem. Přestože mu budou už 3 roky, na své jméno stále neslyší. Je u něj těžká retardace hrubé motoriky a na pokyny nereaguje.

Psycholožka den po té: „*Tak jste si prý oblíbila Davidka? To je dobře, on teď má svoji sestru na stáži.*“

Ptám se, zda každé dítě tu má svoji sestru.

Psycholožka: „*Většinou to tak je, i když při práci to není tak markantní. Každá ale má tady své dítě. Alice si teď dost často bere Anežku, a velice jí to prospívá. Díky tomu se teď hodně rozpovídala. Dana se svým klukem byla teď na chalupě a měli s sebou Klárku. Tam se měla určitě dobře. No a staniční si bere často Adélku.*“

U několika dětí na oddělení je tento vztah mezi sestrou a dítětem natolik oboustranný, že si ho uvědomuje i samo dítě. Např. staniční sestře „patří“ cikánka Adélka. Je to čtyřletá holčička na úrovni středně těžké retardace (odoperovaný hydrocefalus). Často se u ní vyskytují výbuchy vzteku - např. mlátí hlavou do stolu. Neustále chce být někým chována, a nejčastěji u staniční sestry.

Jednou krmila Adélku při obědě jiná sestra a staniční potřebovala projít místností.

Staniční: „*Už dojedla? Můžu projít?*“

Adélka by se na ní v ten moment určitě pověsila, a dál už by od nikoho jiného jíst nechtěla.

Takovýchto oboustranných vazeb však na oddělení není mnoho, neboť většina dětí je těžce mentálně postižená.

ANEŽKA - SMUTEK K TOMU PATŘÍ

Anežka je tříletá holčička, která má ochmuté dolní končetiny a je inkontinentní. Má odoperovaný hydrocefalus a je po rozštěpu páteře. Středně těžká retardace hrubé motoriky. Lehká retardace mentálního vývoje. Ze všech ostatních dětí je na

tom Anežka, co se týče mentální a citové úrovně, navazování kontaktu, komunikace a zpětné vazby, nejlépe. Většina sester ji má tudíž v oblíbě. I. ze velmi snadno postřehnout, že jí věnují více pozornosti než jiným dětem. Anežčinou „ústavní maminkou“ je sestra Alice. Pracuje zde jen na čtvrtinový úvazek, a tudíž si bere Anežku někdy i na čtrnáct dní domů.

Jednou jsem po delší době přišla na oddělení a na moji otázku, kde je Anežka, mi bylo odpovězeno: „*Anežku si vzala domů Alice, má totiž volno.*“

Po týdnu přicházím do herny, kde sedí Anežka. (Dnes se vrátila od sestry Alice.)

Začínám si s ní hrát, okolo projde sestra Katka a povídá: „*No vidíš, nebud' smutná, přišla ti teta, ta se ti bude věnovat.*“ (Sestra Alice, u které ten týden Anežka byla, odešla zrovna domů.)

Celé dopoledne se věnuji Anežce - čteme knížky, stavíme kostky, skládáme stavebnice. Nejprve jen sledovala, co dělám, pak se postupně sama zapojila a nakonec začala i sama povídat. Okolo 10 hod. dopoledne jsem s ní chtěla jít ven, ale když jsme ji oblékaly, začala plakat a naříkat: „*Teta, teta.*“ (Myslela tím sestru Alici.)

Staniční sestra: „*Ona vás ještě nezná. Anežka se bojí cizích lidí. Tak radši s ní nikam nechodte.*“

V poledne děti obědvají a Anežka pláče, nechce jíst, volá tetu (sestru Alici).

Sestra Marie: „*Teta tady není, šla domů, ale zase přijde.*“

Ptám se jí jestli jsou děti pokaždé takhle smutné, když si je sestry půjčí domů a pak opět vrátí do ústavu.

Odpovídá: „*Většinou jo. Hlavně před spaním a při jídle začnou být smutné a stýská se jim. Vždyť jste viděla, že jinak ale dopoledne si s vámi normálně hrála, dováděla a smála se. Anežka bývá smutná zejména večer. A když má Alice noční, vezmou si jí ráno jiné sestry, aby ji neviděla. Alice slouží pátek, sobota, neděle, přes den a pondělí, úterý noční. Pak si Anežku většinou bere na dva týdny domů.*“

Anežka tedy k obědu vůbec nic nesnědla ani nevpila.

Sestra Marie jí ukládá do postýlky a říká jí: „*Čeká tu na tebe tvůj králíček. Když jsi tu nebyla, plakal a říkal, kde je moje Anežka. Já jsem mu řekla, že je u tety v Ládví. No a teď už nepláče, protože má zase Anežku u sebe v postýlce.*“

Anežka přestala plakat, poslouchala sestru Marii, ale smutná zůstala i nadále.

Po návratu z rodinného prostředí zdravotní sestry zpátky do ústavu bývají děti často v její nepřítomnosti smutné. Avšak stesk po určité osobě je pro dítě daleko zdravější než celková psychická deprivace a neschopnost navázat citový vztah. Stejně tomu bylo i u Anežky, která zrovna přišla z domácího prostředí sestry Alice. Ve chvílích, kdy se jí nikdo nevěnoval, byla smutná a volala svoji tetu. Při obědě nechtěla jíst ani pít, a když jí daly sestry do postýlky spinkat, stále ještě měla slzy na krajíčku. Tento stesk po určité osobě však ukazuje charakter jejich vztahu, který je pro ni na druhé straně obrovským přínosem. I při pobytu malých dětí v nemocnici se doporučuje návštěva rodičů. (Pokud samozřejmě není možnost zůstat v nemocnici přímo s dítětem.) Je správné učinit vše, aby se pouto matky a dítěte udrželo, a to i za cenu rozrušení. V tomto případě dojde u Anežky jistě k velkému rozrušení po návratu do ústavu, ale nese v sobě již pocit, ať si to uvědomuje nebo ne, že k někomu patří.

Nepatří sice nikomu, ale patří k někomu!

Speciální

Petra Vilímková

OBSAH

**PROSTŘEDÍ ŠKOLKY
MOJE DADDY
BÍT ČI NEBÍT
TOMÁNEK**

PROSTŘEDÍ ŠKOLKY

Školka, ve které se odehrávají následující dětské příběhy, se nachází na samém konci Prahy. Za vrátky školní zahrady je hned louka a les, a pokud se člověk neotáčí za sebe na panelové sídliště, obklopuje ho ze všech stran jen samá příroda.

Školka se skládá ze čtyř oddělení, která se rozlišují ne podle čísel, ale podle barev. Zelené a žluté oddělení navštěvují zdravé děti od 3 do 7 let. Do modrého oddělení chodí děti opožděné, děti s lehkou mozkovou dysfunkcí či s poruchami chování a děti zdravé. Je to oddělení tzv. integrované, které může navštěvovat maximálně 15 dětí. A nakonec je tu naše červené speciální oddělení s 9 mentálně postiženými dětmi, přičemž horní hranici počtu dětí je číslo 10. Děti jsou převážně v pásmu lehké mentální retardace ve věku 4-7 let. Je zde však také šestiletá nemluvící autistická holčička a rovněž šestiletý těžce mentálně postižený chlapec. O tyto dva posledně jmenované se stará speciální pomocná vychovatelka. Na zbylých 7 dětí jsme dvě učitelky a jedna logopedka.

Díky tomuto malému počtu nechodíme na vycházkách v útvaru, ale děti se okolo nás pohybují v jakémsi houfu. Též výběr činností pro takto malý počet dětí je jednodušší.

Pokud se na školní zahradě sejdou děti ze všech čtyř oddělení, neubrání se člověk tomu, aby zdravé a postižené nesrovnával v různých projevech lidské osobnosti. Zatímco u zdravých dětí se v předškolním věku běžně objevuje přetvářka a faleš, naše děti reagují vždy naprosto spontánně a bezelstně.

Přestože příběh každého dítěte na červeném oddělení byl zajímavý, zaměřila jsem se zejména na tři děti z důvodu jejich výjimečnosti a jedinečnosti.

MOJE DADDY

Šestiletá Jaela [Žala:] s Downovým syndromem je arabského původu. V rodině se mluví anglicky, tatínek pracuje na jednom velvyslance. Jaela dochází třetím rokem do školky, kde mluví česko-anglicky.

Ráno ji přiveze samotný tatínek „DADDY“ a odpoledne si ji vyzvedne řidič Jirka. Na tatínka je strašně pyšná a vždy, když ji přivede, se chlubí: „*Moje daddy.*“

Jako většina dětí s Downovým syndromem je i naše Jaela trochu obézní. Na vycházkách je líná a dost často nechce

chodit. Sedne si na zem a nikdo s ní nehne. Tehdy pak začíná naše přemlouvání: „*Jaelinko pojď, bude oběd, pak se vyспиš a přijde Jirka.*“

Jaela: „*Ne Jirka, daddy.*“

A takhle je to skoro každý den, přestože daddy pro ni odpoledne ještě nikdy nepřišel.

Zajímavé je pozorovat Jaelu, když si hraje s ostatními dětmi. Naučila se pěkně vyslovovat jejich jména: „*Kieta, Bitik, Miša, Luka*“ (Květa, Bertík, Miša, Lucka). Nejčastěji si hraje v kuchyňce, a to pak je slyšet, jak Jaela česko-anglicky komanduje: „*You taky, stop it.*“ Přičemž nejfrekventovanějším slůvkem je přivlastňovací zájmeno „*Moje*“.

Na oddělení též dochází, jak už jsem uvedla, i těžce mentálně retardovaný Tomáš. Je mu šest let, nemluví a je dosti agresivní k ostatním dětem. S Jaelou jsou však kamarádi, a agresivně na ni zaútočí jen velmi zřídka. Kamarádi jsou však v tom smyslu, že ona manipuluje jím a on si vše nechá líbit. Nejčastější činností, kterou provozují, je, že Tomáš leží odevzdaně na zemi a Jaela ho ošetřuje nástroji z dětské lékárníčky.

Jaela: „*Moje Máši.*“

A Tomáš na to odpoví jediné slovo ze své slovní zásoby: „*Ki.*“ (Znamená to ty, ale užívá ho i když chce něco on.) Tomáš je velice neklidné dítě, ale při této hře vydrží u Jaely ležet třeba i 15 minut. Od nikoho jiného z dětí si toto líbit nenechá a pokud s ním tuto hru hraje některý z dospělých, vydrží maximálně 5 minut.

Jaela díky svému egoismu dost často s dětmi nevychází, protože by chtěla všechno jenom pro sebe.

Když chodíme na procházky, bereme s sebou několik švihadel, míčů, kyblíků a lopatek. Jednou si na louce dvě holčičky vzaly každá jeden míč, a na Jaelu už nezbyl. Zavzlykala a s nešťastným výrazem v obličejí odešla uražená k le-su. Stála tam asi 5 minut a rozmachuje rukama s nářkem v obličejí vykládala něco stromům. Na konci svého monologu se obejmula se stromem, dala mu pusku a přišla za námi jako by se nic nestalo.

Podobná situace, kdy se Jaela urazila, nastala i jednou ve středu. V toto dopoledne přichází pravidelně paní učitelka z I.ŠU „teta Andulka“ a má s nimi hudebně pohybovou výchovu. Při zpívání má každé dítě nějaký Orffův nástroj. Bubínky, o které je největší zájem, máme však pouze dva. Jaela má výborný hudební sluch a bubnovat do rytmu písničky jí baví, neboť jí to jde velice dobře. Dětem však nástroje střídáme, aby mohly mít bubínek všichni. Jakmile Jaela nedostala bubínek, odešla opět s nářkem a s ukřivděným obličejem do kouta. Tentokrát však „telefonovat“ svému daddymu, aby si postěžovala. Její tatínek má v autě mobilní telefon a Jaela má dokonale odpozorované všechny jeho pohyby a gesta. Nejprve pravou rukou vyfuká čísla do levé ruky se slovy: „*Pi, pip...*“ pak levou rukou coby telefon přiloží k uchu a spustí: „*Daddy...*“. Následují několikaminutové lamentace a stížnosti v jazyce nikomu známém. Nakonec se s daddym v křídle rozloučí a přijde za námi bez jakékoli výčitky.

Jednou si přinesla Jaelinka do školky foukačí harmoniku, kterou jí dala její starší sestra Judith, a hned od dveří volala: „*Hele, hele.*“

Já: „*Ty máš harmoniku?*“

Jaela: „*Judith.*“

Já: „*Jo, Judith ti ji dala.*“

Jaela: „*Moje.*“

Když jsme šli pak na vycházku do lesa, hrála nám do pochodu Jaelinky fúkací harmonika.

Druhý den přišla Jaela do školky s teplotou. Už od příchodu byla mrzutá, pokňourávala, nejedla svačinku, a když jsme jí změřily teplotu, měla 38,5°C. Uložily jsme ji na matrace do rohu místnosti. Po nějaké době se z rohu zpod deky začaly ozývat tóny fúkací harmoniky, kterou vylovila z kapsy od kalhot.

Jaela je šikovná, snaživá a velice rychle se učí novým věcem. V rodině se jí však moc nevěnují, jak nám sdělil pan řidič, preferují především její zdravou starší sestru.

Řidič: „*V těchto zemích žena nic neznamená, natož postižená.*“

BÍT ČI NEBÍT

Bertíkovi je 5 let, ale mentální úroveň odpovídá věku 2-3 let. Žije se svou osmiletou sestrou u tety a strýce, neboť jejich pravá maminka trpí duševní poruchou. Sestřička Michalka je též mentálně postižená a navštěvuje pomocnou školu.

Na těchto dvou dětech se osud podepsal hned dvakrát, neboť přešly z deště pod okap. Jejich teta, pro ně samozřejmě maminka, která o ně pečuje od útlého dětství, je též velice nevyrovnaná osoba. Dost děti bije, a to i před námi.

Těsně před obědem, když už bývá Bertík unavený, ho občas popadají stavy, kdy se chová jako „cvok“. Běhá po místnosti, křičí, prská, shazuje věci a hází s nimi. Když jsme zrovna v tu chvíli venku v lese, otočí se a utíká pryč, anebo vyleze na místo, kam za ním těžko můžu. Naštěstí jsme však u dětí vždycky dvě, a tak jedna hlídá děti a druhá běhá za Bertíkem po lese.

Někdy u něho nastane takovýto zkrat z ničeho nic, pokud se mu naskytne příležitost. Protože máme na oddělení autistickou Verunku, která nám často utíkala, musely jsme začít zamykat dveře. Klíč věšme na zeď, kam děti nedosáhnou. Jednou jsme však ve zmatku nechaly klíč v zámku, a Bertík nás zamkl uvnitř. Jindy, opět naší nedbalostí, zůstal klíč v zámku od skladu s hračkami, a Bertík se v něm zamkl. V obou případech však po nějaké době zase odemkl. Je velice šikovný na všelijaké zamykání a montování.

Když Bertík usíná, musíme u něj jedna vždy sedět, aby vykřikováním nerušil ostatní děti. Už od malička se léčí na psychiatrii, neboť vždy před spaním, když sedí na postýlce, škube křečovitě oběma rukama po stranách hlavy, jakoby šrouboval do spánků. Intenzita „šroubování“ se většinou neustále zvyšuje. Psychiatri to odůvodnil rodičům tak, že Bertík tím ze sebe dostává pravděpodobně své pocity a zážitky.

Pokud chcí, aby před spaním ležel a nešrouboval, musím u něj sedět a on si místo toho hraje s mojí rukou. Když jsem jednou asistovala u jeho usínání, hladil mi ruku, pusinkoval ji, ale najednou do ní začal bouchat. Vůbec jsem nezareagovala a on bouchal dál se slovy:

„*Seš blbej.*“

„*Já už nemůžu, já už z tebe nemůžu.*“

„*Seš blbej.*“

Jeho maminka je velice konfliktní typ, a je lepší s ní vycházet po dobrém. Jednu nepříjemnost jsme s ní však zažily, tedy spíše moje kolegyně. Ono páteční odpoledne jí Bertík

neusnul a popadaly ho opět jeho stavy. Ne, že bychom to dělaly pokaždé, ale v těchto chvílích jsme mu musely občas jednu plácnout. Dělal totiž věci, při kterých by mohl ublížit buď sobě nebo ostatním. Jinými slovy poté, co Bertík vzal keramický džbáněk plný tužek a mrštil jím po místnosti, plácla ho moje kolegyně přes zadek. Bohužel se však pořádně netrefila, a její ruka i s prstýnkem se obtiskla v dolní části jeho bederní páteře. Přes víkend si této drobné modřiny maminka Bertíka zřejmě všimla, a tak hned v pondělí ráno se přihlížela celá rozčilená i se svým manželem. Službu jsem měla zrovna já a moje kolegyně měla volno. Zatímco tatínek mlčel, maminka spustila: „*Má štěstí, že tu není, jinak bych ji zmlátila. Když mi učitelka mlátí dítě, tak zmlátím já ji. Tohle se nemusí vyřizovat přes paní ředitelku, to si s ní vyřídím sama.*“ A s těmito slovy odešla.

Nakonec se to ale všechno stejně vyřídilo přes paní ředitelku, která okamžitě stála na naší straně. Prohlédla si Bertíkům šrám a řekla: „*Na to se neumírá.*“

Při vycházce si pak kolegyně z ostatních oddělení dělaly legraci: „*Tak vy prý týráte děti?*“

TOMÁNEK

Tomáškoví je 5 let a řeč i intelekt jsou v normě. Je však dosti neklidný a neukázněný, a proto byl zařazen na oddělení speciální péče. Má velmi mladou maminku a spolu s babičkou a prababičkou ho dosti rozmazlují. U chleba mu odkrajují kůrky, pomeraně mu vymačkávají, jablko oloupávají a převážně mu dávají kašičky.

Tomáš mluví o sobě ve druhé a třetí osobě, v první osobě mluví velmi zřídka: „*Musíš pít mléko. Tomáš zlobí.*“ Má mechanickou paměť, a tak většinou začne z ničeho nic papouškovat věty, které zřejmě slyšel doma:

„*Teta Jarmila je blázen.*“

„*Kriste na nebesích.*“

„*Přestaň, nebo ti zalepím pusku.*“

Na oddělení je sedmiletý Honzík, který je o hlavu větší než Tomáš. Tomáš se mu vyhýbá a bojí se ho, přestože Honzík není agresivní.

Tomáš: „*Ty se bojíš Honzika.*“

Domů chodí o něco dřív než ostatní děti, ještě před obědem. Jakmile se objeví maminka na obzoru, začne před ní utíkat a napodobuje skřeky, které vydává autistická holčička na našem oddělení.

Maminka: „*Přestaň, viš, že tyhle skřeky nesnáším. To má od té Verunky. Já se z toho zblázním. To mi dělá i doma.*“

Vraťme se však k jeho užívání druhé osoby. Při svačince s nimi sedíme u stolu i my. Naproti mně sedí Honzík a naproti Tomášovi Jaela.

Tomáš se mne ptá: „*Kdo sedí naproti tobě?*“

Já: „*Naproti mně sedí Honzík.*“

Tomáš: „*Honzík sedí naproti mně.*“

Já: „*Ne, naproti tobě sedí Jaela.*“

Tomáš: „*Jaela sedí naproti tobě.*“

Já: „*Ne, Jaela sedí naproti tobě, naproti mně sedí Honzík.*“

A tak pořád dokola.

Někdy měl člověk pocit, že ho Tomáš jen zkouší a provokuje, ale tady opravdu vůbec nechápal rozdíl a význam slov tobě-mně.

TAKOVÍ JSOU JSME

Terénní výzkum studentů speciální pedagogiky pod garancí Pražské skupiny školní etnografie

Vydalo: Vydavatelství a nakladatelství Pedagogické fakulty UK Praha ve spolupráci s katedrou speciální pedagogiky
a katedrou pedagogické a školní psychologie Pedagogické fakulty UK Praha 1995

Tisk: SVI PedF UK Praha

Počet stran: 132

Formát: A4

Neprodejný interní tisk

Neprošlo jazykovou a redakční úpravou ve vydavatelství